

16. Mc. Millan A. Roadmapping – agent of change / A. Mc. Millan // Research Technology Management. – 2003, 42 (2). – P. 40–47.
17. Phaal R. Characterisation of technology roadmaps : purpose and format // Proceedings of the Portland International Conference on Management of Engineering and Technology (29 July – 2 August) / R. Phaal, C. J. P. Farrukh, D. R. Probert. – Portland, 2001. – P. 367–374.
18. Phaal R. Foresight Vehicle technology roadmap – technology and research directions for future road vehicles // UK Department of Trade and Industry / R. Phaal. – 2002. – P. 5–26.
19. Popper R. The Handbook of Technology Foresight, Edward Elgar // Foresight Methodology, in Georghiou / R. Popper, J. Cassingena, M. Keenan, I. Miles. – Cheltenham, 2008. – P. 44–88.
20. Tyushnyakov V. N. Information and analytical support of strategies elaboration process for innovative development of a region // SWorldJournal / V. N. Tyushnyakov, I. A. Tyushnyakova. – 2015. – Т. 7. – № 1 (8). – P. 16–20.

Перегида Юлія. Форсайт-методологія при формуванні середнього класу в регіоні. В статті розкриваються суттєві особливості форсайт-методології при формуванні середнього класу в регіоні. Цель роботи – форсайт-методологія як складовий інструмент при формуванні середнього класу в регіоні і надання пропозицій по покращенню дій, по розвитку вивчаємого явища. Представлено, що результат формування стратегії повинен включати систему заходів реалізації стратегії, робочий план («дорожня карта»), розрахунок очікуємого ефекту. Констатується, що дослідження цієї проблеми через методи і підходи наукового пізнання є основою для створення належачого регулювання процесу формування середнього класу сквозь призму соціально-географічних передумовок. Проведений аналіз дозволив представити дії по формуванню середнього класу на рівні держави і регіону з урахуванням сучасних умов розвитку держави. Встановлено, що для формування середнього класу на рівні регіону повинні бути розроблені норми, направлені на реформування місцевого самоуправління і розробляються науково-практичні рекомендації стосовно визначення основних і завдань для впровадження цілей, направлених на формування середнього класу.

Ключевые слова: форсайт-методологія, середній клас, регіон, соціально-економічне нерівність населення, прогнозування, інвестиційна активність, соціальний статус.

Pereguda Julia. Foresight Methodology in the Formation of the Middle Class in the Region. The essential features of the foresight methodology in the formation of the middle class in the region are described in the paper. The purpose of the article is to study foresight methodology as a constituent tool in the formation of the middle class in the region and to provide suggestions for improvement of actions in relation to the development of the phenomenon under study. It is presented that the result of strategy formation should include: a system of measures for the implementation of the strategy, a work plan («road map»), the calculation of the expected effect. It was stated that the study of this problem through the methods and approaches of scientific knowledge is the basis for proper regulation of the formation of the middle class through the prism of socio-geographical preconditions. The analysis allowed to present actions on the formation of the middle class at the level of the state and the region taking into account modern conditions of development of the state. It has been established that in order to form a middle class at the regional level, the regulations aimed at reforming local self-governance should be elaborated, as well as scientific and practical recommendations should be developed regarding determination of the basics and objectives for implementation of the goals aimed at formation of the middle class.

Key words: foresight methodology, middle class, region, socio-economic inequality of the population, forecasting, investment activity, social status.

Стаття надійшла до редколегії
02.04.2018 р.

УДК: 911.3:008

Іван Костащук

Географія релігії як суспільно-географічна наука

У статті розглянуто процес становлення «Географії релігії» як суспільно-географічної науки, обґрунтовано об'єкт і предмет наукового дослідження, його мету й основні завдання, а також структуру. Розкрито перспективи розвитку цієї наукової дисципліни в Україні та світі в цілому, виділено основні аспекти подальшого розвитку й

практичне значення. В Україні, дослідження теоретико-методологічних основ становлення та функціонування географії релігії як самостійної суспільно-географічної дисципліни стосуються роботи багатьох учених. Однак географія релігії як самостійна наука має досить тривалий етап свого формування у світі й Україні. Нами зроблено спробу виділення етапів формування географії релігії як суспільно-географічної науки, а також виділити основні проблеми її становлення. Тому виконане дослідження відрізняється своєю науковою новизною.

Ключові слова: географія релігії, релігійний простір, сакральна географія, конфесійний простір.

Актуальність теми дослідження. Початок XXI ст. ознаменувався складними суспільно-політичними, економічними, культурними та іншими перетвореннями, викликаними глобалізацією й розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Це призвело також і до прискорення наукових досліджень у різних галузях, що породило, зі свого боку, проблеми виокремлення та розмежування нових наукових напрямів досліджень, які зародили низку окремих наук. Звичайно, що такі зміни стосувалися також і сформованих, але ще достатньо нових наукових дисциплін, серед яких – «Географія релігії». Цю наукову дисципліну релігієзнавці вважають розділом «Релігієзнавства», а географи – окремою суспільно-географічною дисципліною. Тому важливе завданням сьогодні – виокремлення об'єкта, предмета, мети та завдань наукових досліджень, структури «Географії релігії», визначення її теоретичного й практичного значення та історії становлення як окремої суспільно-географічної дисципліни. Саме це й підтверджує актуальність, теоретичне та практичне значення даних наукових досліджень.

Аналіз попередніх досліджень. В Україні теоретико-методологічні основи становлення та функціонування географії релігій як самостійної суспільно-географічної дисципліни розкрито в роботах Л. В. Атаман [1], Л. В. Ключко [3], А. С. Ковальчука [4], Ю. Л. Когатька [5], О. Г. Кучабського [7], О. О. Любіцевої [8], К. В. Мезенцева [8], С. В. Павлова [8], В. О. Патійчука [9, 10], О. І. Шаблія [11], Л. Т. Шевчук [12] й ін. Проте географія релігії як самостійна наука має досить тривалий етап свого формування у світі та Україні. Нами зроблено спробу виокремлення етапів формування географії релігії як суспільно-географічної науки, а також визначити основні проблеми її становлення. Тому виконане дослідження відзначається своєю науковою новизною.

Мета та завдання дослідження. Мета статті – вивчення розвитку поглядів на «Географію релігії» як окрему суспільно-географічну дисципліну, обґрунтування об'єкта та предмета досліджень цієї науки. Відповідно до мети перед нами було поставлено такі основні **завдання:** 1) обґрунтувати об'єкт і предмет наукових досліджень цієї науки; 2) охарактеризувати структуру «географії релігії», її теоретичне та практичне значення, перспективи розвитку цієї наукової дисципліни; 3) простежити особливості розвитку «Географії релігії» у світі та Україні як суспільно-географічної науки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Географія релігії є ще досить новою наукою, про що свідчить те, що не чітко виділено об'єкт та предмет її наукового пізнання, не розроблено єдиної методологічної основи й принципів дослідження тощо. До сьогодні існує суперечка: географія релігії – це розділ релігієзнавства чи окрема наука, яка входить у блок суспільно-географічних, а ті, зі свого боку, – до географічних.

На нашу думку, географія релігії є суспільно-географічною наукою. Це доводить тим, що вона покликана вивчати просторово-часові особливості виникнення, поширення та сучасного розміщення всіх релігійних напрямів і течій, які формують релігійний простір. Релігієзнавство натомість повинно розглядати догматичні, канонічно-правові, богословсько-теологічні, кірхічні та інші особливості кожної конфесії. Сучасна географія наука вважає простір (територію) об'єктом дослідження, що також підтверджує те, що географія релігії належить до географічних наук.

Під релігійним простором ми розуміємо особливий простір, який складається з фізичної та духовної складових частин, формується під впливом різних географічних чинників, виникає на межі сакрального й соціального просторів і проявляється в релігійній свідомості (несвідомості) населення окремо визначеної території. На наше переконання, релігійний простір формується чисельністю осіб, котрі вважають себе віруючими і є прихильниками різних конфесій, що діють чи можуть діяти на певній території (конфесійний простір); кількістю прихильників атеїзму (атеїсти), агностицизму (агностики) та антиклерікалізму (акірхи) [6].

Отже, об'єктом вивчення географії релігії як суспільно-географічної науки є територіальна організація релігійного простору і його складників. У працях деяких учених (С. Сафронов, А. Ковальчук, А. Жаковський та ін.) можна натрапити на тезу, що об'єктом вивчення географії релігії виступає «територіальна релігійна система», що, безумовно, відділяє таку систему від інших не менш

важливих компонентів суспільства. Тому доцільніше було б, на думку М. Д. Шаригіна, формулювати об'єкт дослідження географії релігій як «релігійну підсистему територіальної суспільної системи». Ми все ж таки вважаємо, що окреслення об'єктом дослідження територіальної організації релігійного простору, а не системи чи сфери, є більш науково обгрунтованим підходом, тому що релігія – це не лише матеріальний стан, а насамперед духовний, який проявляється у світогляді та світосприйнятті, що формує чіткі просторові закономірності, виходячи зі знань про філософське вчення про простір.

Щодо предмета дослідження географії релігії також тривають наукові полеміки й дискусії. Він означений у релігієзнавстві, філософії релігії, соціології релігії, історії релігії крізь призму визначення релігії як соціального або соціокультурного феномену та включає, крім трансцендентної складової частини, матеріальний світ, який охоплює сукупність різних релігійних конфесій, напрямів і течій, яким властива просторово-часова еволюція. Тобто предмет географії релігії – вивчення закономірностей функціонування й розвитку релігійних територіальних систем або компонентів релігійної сфери, які склалися внаслідок просторової неоднорідності прояву різних груп чинників, соціально-економічного, культурного, етнічного розвитку. Саме таке окреслення предмета географії релігії, на перший погляд, відображає географічні аспекти цієї науки.

Проте в географічному вивченні територіальні аспекти розвитку релігії розглядали з позиції деякого об'єктного дуалізму. І. Кант вивчав предмет дослідження географії релігії окрему релігію, певний релігійний інститут, що характеризується територіальним розвитком. К. Ріттер прагнув проаналізувати, передусім, територію, «наповнену» релігійними інституціями. К. Парк виокремив два підходи до вивчення релігії в географічній науці – релігійну географію й географію релігій. На думку науковця, релігійна географія вивчає бачення географічної реальності крізь призму релігії, а географія релігій займається дослідженням територіальних особливостей впливу релігії на інші сфери життєдіяльності. Усе це підводить до думки, що предметна сфера географії релігії не є однозначною і її можна окреслити в трьох основних аспектах:

1) вивчення чинників і територіальних закономірностей функціонування й розвитку релігійного простору або його окремих компонентів як об'єкта дослідження географії релігії;

2) аналіз впливу релігійного простору як важливого індикатора суспільства на формування та розвиток суспільних процесів, які тією чи іншою мірою розвиваються внаслідок релігійної свідомості населення окремої території;

3) дослідження релігійності населення (релігійної активності й приналежності населення до окремих складників релігійного простору – конфесій, атеїстів, агностів та акірхів) у призмі бачення релігії як форми світогляду та світосприйняття.

Сьогодні «географія релігії» як суспільно-географічна наука повинна досліджувати чинники та динаміку формування релігійної карти світу й окремих регіонів, робити прогнози її змін. Також ця наука має розкривати кореляційні відношення між певними релігіями та всіма суспільними процесами, що відбуваються на певній території й мають як позитивний, так і негативний характер. Не менш важливе завдання – аналіз залежності окремих конфесій, напрямів чи течій від конкретних географічних (у тому числі і природних, і суспільних) умов, що склалися на певній території. Одним із головних завдань, що сьогодні стоїть перед цією суспільно-географічною наукою, є вивчення географічних аспектів виникнення та подолання релігійних конфліктів, їх зв'язок з етнічними, мовними й іншими видами конфліктів, а також сприяння розвитку сепаратизму (насамперед територіального, військового та релігійного) в різних регіонах світу. Такі завдання географії релігії як суспільно-географічної науки підвищують її теоретичне й практичне наукове значення.

Наукове значення географії релігії важко переоцінити, оскільки саме ця наука дає відповіді на важливі питання формування та територіальної організації релігійного простору, що дає змогу вирішувати чимало конфліктів, суспільних проблем (демографічних, політичних, побутових, прояву соціальних негараздів тощо), використовуючи релігію як інструмент світогляду й світосприйняття.

Географія релігії має свою галузеву структуру. Виходячи з основних завдань географії релігії як науки, а також розробленого нами вчення про релігійний простір, ми пропонуємо в структурі географії релігії виділяти такі її розділи, як географія конфесій (конфесійна географія), сакральна географія, географія релігійного туризму (географія паломництва), географія релігійних конфліктів, географія релігійної свідомості, географія релігійності населення, географія релігійних культур (географія релігійної обрядовості), географія релігійного мистецтва, географія релігійних звичаїв і традицій та ін. Усі вони покликані вивчати як об'єкт наукового пізнання релігійний простір, що

сформувався на окремих територіях, а предметна сфера, розмежовуючи їх, є аспектом і для кожного розділу має свої особливості.

Географія релігії – нова суспільно-географічна наука як у світі загалом, так і в Україні, котра має вже сформовану предметну сферу дослідження, методологічні та гносеологічні принципи тощо, а головне – перспективи розвитку як окремої суспільно-географічної науки, що викликано науковим значенням, важливістю проблем, які мають релігійний характер, і їх проявом у різних регіонах світу та України зокрема, а також потребою дослідження впливу релігійного простору на суспільні процеси.

Для кращого розуміння становлення географії релігії як суспільно-географічної науки варто окреслити основні етапи її розвитку у світі, а також показати ці тенденції в окремій країні (наприклад Україні).

Географія релігії пройшла декілька періодів свого становлення, і проблеми її розвитку та періодизація науки є ще не зовсім достатньо вивченими. Ми пропонуємо становлення географії релігії як суспільно-географічної науки розділити на три етапи: I. Описовий (від найдавніших часів до другої половини XIX ст.); II. Аналітичний (друга половина XIX ст. – кінець XX ст.); III. Сучасний теоретико-емпіричний етап (початок 90-х років XX ст. – сьогодення). Розглянемо особливості розвитку географії релігії на кожному з цих етапів у світі загалом й Україні зокрема.

I. Описовий (від найдавніших часів до другої половини XIX ст.) – це етап, під час якого різні вчені, мислителі та літописці здійснювали опис релігійної ситуації, що складалася на той час в окремих регіонах. Термін «географія релігії» вперше використано в 1642 р. англійським письменником, ученим і лікарем Томасом Брауном у праці «Віросповідання цілителів». Особливо зріс інтерес до пізнання різних вірувань населення та їхніх географічних закономірностей під час епохи великих географічних відкриттів, коли представники європейської християнської цивілізації познайомилися з численними племінними язичницькими релігіями й віруваннями, із розповсюдженням ісламу та буддизму як світових релігій, що мали свої чітко визначені на той час географічні межі. Важливими науковими доробками в галузі географії релігії є праці таких мореплавців, філософів, істориків та інших науковців цього етапу: Геродота, Ксенофонта, Аристия, Страбона, Таціата (античний період); Марка Поло, Прокопія Кессарійського, Григорія Турського, Костянтина Багрянородного, Ібн Фадлана, Аль Масуді, Сима Гуань (період Середньовіччя); Б. де Лас Касаса, Х. Колумба, Дж. Сміта, О. Степанова, Є. Хабарова й ін. (період великих географічних відкриттів); Ф. Ле Пле, Ш. Монтексьє, П. Гольбаха, К. Гельвеція, Ф. Ратцеля, О. Пешеля та ін. (XVIII – середина XIX ст.).

В Україні його початок можна символізувати з появою перших елементів сакральної географії в «Літописі руському», що охоплює період від 852 р. до 1292 р. Із прийняттям християнства розпочинається нова епоха релігійного життя нашого народу з'являється паломництво як вид релігійного туризму, розвивається сакральне мистецтво, що проявляється в архітектурі, іконописанні, скульптурі тощо. Першим русином, котрий побував на Святій Землі, був ігумен Києво-Печерського монастиря Варлаам. Пізніше, на початку XII ст., у Єрусалимі побував інший русин – ігумен Данило, який залишив відомому нам описову книгу «Ходіння Данила Паломника», котру можна вважати першою на той час працею в галузі релігійного туризму. Відомим паломником, який залишив письмові відомості про паломництво, є українець за походженням Василь Григорович-Барський, котрий залишив твір «Странствовання Василя Григоровича-Барського по святим місцям Востока с 1723 по 1747 г.», де трапляється чимало сакрально-географічних описів. На цьому етапі розвитку географії релігій ми натрапляємо на більш описові праці без аналізу й наукових досліджень.

II. Аналітичний (друга половина XIX ст. – кінець XX ст.). Під час цього етапу розвитку географії релігії зроблено перші спроби аналізу формування релігійної сфери різних регіонів світу та окремих держав, складаються перші картосхеми, на яких нанесено релігійні конфесії й населення за релігійною ознакою. Географія релігії як наука починає збагачуватися методологічними принципами та підходами, формуються її об'єкт і предметна сфера дослідження. Під час цього етапу вагомий внесок у розвиток географії релігії як суспільно-географічної науки зробили такі вчені, як О. Хульткрантц, П. Фіклер, П. Деффонтайсен, Д. Софер, Е. Ісаас, Й. Вріхта, Г. Каше, І. Спрокоф, Г. Імбрідт та багато ін. Вирішальну роль у становленні цієї науки відіграла наукова праця «Географія релігій» (1967 р.) відомого вченого Девіда Софера.

В Україні в цей час відомий український географ П. Чубинський публікує «Карту католиків, а в том числе и поляков юго-западного края». Також на цьому етапі важливий внесок у розвиток

географії релігії зробили Роман Заклинський, Степан Рудницький, Василь Кістяківський, Микола Кумицький, Володимир Кубійович, Йосип Сліпий, Аркадій Жуковський. Завдяки цим ученим складено та видано чимало карт, опубліковано низку їхніх наукових праць.

III. Сучасний теоретико-емпіричний етап. Він починається в 90-х рр. XX ст. й ознаменовується новим науковим інтересом до релігійної сфери та її територіальної організації. Сьогодні багато праць, у котрих висвітлюються теоретико-методологічні основи, методичні, теоретико-емпіричні й практичні аспекти розвитку ще досить нової науки «географія релігії», належать ученим Великої Британії, США, Канади, Росії, Іспанії, Франції, Німеччини, Індії, Японії, України, Румунії та багатьох інших країн. Тому можна стверджувати, що ця наука за особливостями територіального поширення є глобальною. Серед сучасних науковців світу можна назвати чимало прізвищ тих дослідників, які докладають багато зусиль для розвитку цієї науки, а саме: Жан-П'єр Деффонтайнс, Ю. Завгородський, І. Арзуманов, С. Горохов, С. Сафронов, Т. Мурашева, К. Горіна, І. Філімонова, В. Булаєв, Р. Матловіч, Й. Гая, Р. Фінке, С. Меріно, Р. Стоддарт, С. Пророк, М. Матер й ін.

В Україні в цей час першою значною працею з проблем сакральної географії була стаття «Географія релігії» Олега Шаблія, опублікована в «Соціально-економічній географії України» (1994 р., друге вид. 1995 р.). У 1998 р. у Львові надруковано велику працю Василя Слободяна «Церкви України. Перемиська єпархія». Важливою подією стало видання фундаментального навчального посібника О. Любіцевої, К. Мезенцева й С. Павлова «Географія релігій» у м. Києві. У своїх наукових працях на окремі сторони географії релігії звертають увагу такі українські вчені-географи, як Олександр Топчієв, Ярослав Жупанський, Василь Джаман, Мирослав Дністрянський, Іван Ровенчак, Любов Шевчук, Андрій Ковальчук, Віктор Патійчук, Олександр Кучабський, Людмила Ключко, Іван Костащук, Юрій Когатько, Людмила Атаман та ін. На цьому етапі українські вчені-географи аргументували об'єкт і предмет наукового пізнання в географії релігії, розробили методологічну основу наукових досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті діяльності багатьох учених, які зробили свій внесок у географію релігії, ця нова наука виокремила як самостійний суспільно-географічний напрям досліджень. Об'єктом наукового пізнання географії релігії є релігійний простір, а предметну сферу нами представлено в трьох основних аспектах, що розкрито в цій статті. Географія релігії як суспільно-географічна наука має надзвичайно важливе практичне й теоретичне наукове значення, що дає підставу стверджувати про її подальший розвиток. Існують ще різні погляди на методологічні та гносеологічні погляди розвитку географії релігії як окремої суспільно-географічної науки, що пояснюється, передусім, тим, що вона ще достатньо нова наука.

Джерел та література

1. Атаман Л. В. Суспільно-географічне дослідження сакральних просторів Поділля : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Л. В. Атаман. – Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2017. – 20 с.
2. Джаман В. О. Національна структура населення етноконтактних зон : монографія / В. О. Джаман, І. І. Костащук. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2009. – 288 с.
3. Ключко Л. В. Територіальна організація релігійної сфери Харківської області : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Л. В. Ключко. – Харків : Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 20 с.
4. Ковальчук А. С. Географія релігії в Україні / А. С. Ковальчук. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 308 с.
5. Когатько Ю. Л. Суспільно-географічне дослідження релігійної діяльності та сакральних просторів Чернігівської області : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / Ю. Л. Когатько. – Київ, 2011. – 20 с.
6. Костащук І. І. Територіальна організація релігійної сфери регіонів України / І. І. Костащук. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «География». Спецвып. – Симферополь : Таврический нац. ун-т им. В. И. Вернадского, 2011. – Т. 24 (63), № 2, ч. 3. – С. 137–143.
7. Кучабський О. Г. Релігійна сфера обласного регіону: трансформація і територіальна організація (на матеріалах Львівської області) : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02 / О. Г. Кучабський. – Львів, 2000. – 20 с.
8. Павлов С. В. Географія релігій: навч. посіб. для студентів географ. і філософ. ф-тів вищ. навч. закл. / С. В. Павлов, К. В. Мезенцев, О. О. Любіцева. – Київ : «АртЕк», 1999. – 504 с.
9. Патійчук В. О. Географія релігій: основні завдання і перспективи розвитку / В. О. Патійчук // Єврорегіон Буг: економічна і соціальна географія Волині. – Луцьк : МІСГіМ, 1995. – Вип. 2. – С. 170–177.
10. Патійчук В. О. Проблеми розвитку географії релігій / В. О. Патійчук // Проблеми розвитку географії України : матеріали наук. конф. (Львів, 25–27 жовт. 1994 р.). – Львів : Вид-во Львів. держ. ун-ту, 1994. – С. 33–34.

11. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2001. – 744 с.
12. Шевчук Л. Т. Сакральна географія : навч. посіб. / Л. Т. Шевчук – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. – 160 с.

References

1. Ataman L. V. Suspilno-heohrafichne doslidzhennia sakralnykh prostoriv Podillia : avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk : 11.00.02 / L. V. Ataman. – Kyiv : Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, 2017. – 20 s.
2. Dzhaman V. O. Natsionalna struktura naseleння etnokontaktnykh zon : monohrafiia / V. O. Dzhaman, I. I. Kostashchuk. – Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, 2009. – 288 s.
3. Kliuchko L. V. Terytorialna orhanizatsiia relihiinoi sfery Kharkivskoi oblasti : avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk : 11.00.02 / L. V. Kliuchko. – Kharkiv: Kharkivskyi nats. un-t im. V. N. Karazina, 2010. – 20 s.
4. Kovalchuk A. S. Heohrafiia relihii v Ukraini / A. S. Kovalchuk. – Lviv : Vydavnychiy tsestr LNU imeni Ivana Franka, 2003. – 308 s.
5. Kohatko Yu. L. Suspilno-heohrafichne doslidzhennia relihiinoi diialnosti ta sakralnykh prostoriv Chernihivskoi oblasti : avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk : 11.00.02 / Yu. L. Kohatko. – Kyiv, 2011. – 20 s.
6. Kostashchuk I. I. Terytorialna orhanizatsiia relihiinoi sfery rehioniv Ukrainy // Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho. Seryia «Heohrafiia». Spetsvyprusk / I. I. Kostashchuk. – Symferopol : Tavrycheskyi nats. un-t ym. V. Y. Vernadskoho, 2011. – T. 24 (63), № 2, chast 3. – S. 137–143.
7. Kuchabskyi O. H. Relihiina sfera oblasnoho rehionu : Transformatsiia i terytorialna orhanizatsiia (na materialakh Lvivskoi oblasti) [Avtoreferat] : avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk : 11.00.02 / Kuchabskyi O. H. – Lviv, 2000. – 20 s.
8. Pavlov S. V. Heohrafiia relihii : navch. posib. dlia stud. heohraf. i filosof. fa kult. vyshch. navch. zakl / S. V. Pavlov, K. V. Mezentsev, O. O. Liubitseva. – K. : «ArtEk», 1999. – 504 s.
9. Patiichuk V. O. Heohrafiia relihii : osnovni zavdannia i perspektyvy rozvytku / V. O. Patiichuk // Yevrorehion Buh : Ekonomichna i sotsialna heohrafiia Volyni. –Lutsk : MISHiM, 1995. – Vyp. 2. – S. 170–177.
10. Patiichuk V. O. Problemy rozvytku heohrafiy relihii / V. O. Patiichuk // Problemy rozvytku heohrafiy Ukrainy : Materialy nauk. kon. (Lviv, 25–27 zhovtnia 1994 r.). – Lviv : Vyd. Lviv. Derzh. un-tu, 1994. – S. 33–34.
11. Shablii O. I. Suspilna heohrafiia: teoriia, istoriia, ukrainoznavchi studii / O. I. Shablii. – Lviv : Lvivskyi natsionalnyi universytet im. Ivana Franka, 2001. – 744 s.
12. Shevchuk L. T. Sakralna heohrafiia : navch. posib. / L. T. Shevchuk – Lviv : Vydavn. tsestr LNU imeni Ivana Franka, 1999. – 160 s.

Костащук Иван. География религии как общественно-географическая наука. В данной статье рассматривается процесс становления «географии религии» как общественно-географической науки, обосновываются объект и предмет научного исследования, его цель и основные задачи, а также структура. Обозначаются перспективы развития данной научной дисциплины в Украине и мире в целом, выделяются основные аспекты дальнейшего развития и практическое значение. В Украине исследование теоретико-методологических основ становления и функционирования географии религии как самостоятельной общественно-географической дисциплины делается в работах многих ученых. Однако география религии как самостоятельная наука имеет достаточно длительный этап своего формирования в мире и Украине. Нами предпринята попытка выделения этапов формирования географии религии как общественно-географической науки, а также выделение основных проблем ее становления. Поэтому это исследование отличается своей научной новизной.

Ключевые слова: география религии, религиозное пространство, сакральная география, конфессиональный пространство.

Kostaschuk Ivan. Geography of Religion as Social-Geographic Science. In this article the process of formation of «Geography of religion» as a socio-geographical science is considered, the object and subject of scientific research, its purpose and main objectives, as well as its structure are substantiated. The prospects of development of this scientific discipline in Ukraine and the world in general are considered, the main aspects of its further development and practical significance are outlined. In Ukraine, the work of many scientists is devoted to the study of theoretical and methodological foundations of the formation and functioning of the geography of religions as an independent socio-geographical discipline. However, the geography of religion as an independent science has a fairly long stage of its formation in the world and in Ukraine. We made an attempt to identify the stages of formation of the geography of religion as a socio-geographical science, as well as to highlight the main problems of its formation. Therefore, this research distinguished by its scientific novelty

Key words: geography of religion, religious space, sacral geography, confessional space.

Стаття надійшла до редколегії
07.05.2018 р.